

Celem i misją Państwowej Inspekcji Pracy jest uzyskanie – poprzez skuteczną działalność kontrolną i prewencyjną – poprawy przestrzegania prawa wobec osób świadczących pracę.

Zaplanowane kontrole, programy prewencyjne, a także 3-letnia kampania prewencyjno-kontrolna mają promować bezpieczne zachowania i wspierać pracodawców w dążeniu do **ograniczenia zagrożeń skutkujących wypadkami przy pracy i chorobami zawodowymi**. Należy podkreślić, że zmniejszenie narażenia na czynniki szkodliwe dla zdrowia lub ich likwidacja oraz poprawa ochrony przed chorobami zawodowymi stanowią priorytetowy cel **strategii UE dotyczącej bezpieczeństwa i higieny pracy na lata 2014-2020**.

Wyznaczone w *Programie priorytety* obejmują problematykę nawiązywania i rozwiązywania **stosunku pracy**, zwłaszcza w aspekcie zjawiska nadużywania **umów cywilnoprawnych**, a także zagadnienia **czasu pracy**, w tym wykonywanej w warunkach zagrożenia szkodliwymi czynnikami środowiska pracy.

Przedmiotem szczególnej uwagi pozostanie obszar przestrzegania prawa wobec **pracowników tymczasowych**, w tym pod kątem zasady równego traktowania ich w porównaniu z innymi pracownikami.

Tworzenie akceptowalnych standardów pracy jest nie tylko obowiązkiem każdego pracodawcy, ale także wymogiem współczesnego rynku pracy, toteż ważne miejsce w działaniach PIP ma wzmacnianie ochrony przed niekorzystnym wpływem czynników psychospołecznych w miejscu pracy (stres, mobbing, dyskryminacja). Celowi temu służyć będzie m.in. coroczny program prewencyjny dotyczący **przeciwdziałania skutkom stresu**, wsparty realizowaną już trzeci rok kampanią informacyjno-promocyjną „Stres w miejscu pracy”. Z ostatnich badań Eurobarometru wynika, że stres nadal jest uważany przez pracowników za jedno z najistotniejszych współczesnych zagrożeń zawodowych.

Z myślą o dalszej poprawie bezpieczeństwa i zdrowia zatrudnionych upowszechniane będą przepisy prawa, dobre praktyki, a także kultura pracy. *Program* wyznacza konkretne cele edukacyjne obejmujące zwłaszcza mikro- i małe przedsiębiorstwa, w których poziom znajomości prawa pracy – jak wynika z doświadczeń kontrolnych PIP – jest niższy niż w dużych zakładach. Potrzebę wzmacniania działań kontrolnych różnorodnymi formami edukacji wyrażają również zalecenia instytucji Unii Europejskiej, Rady Ochrony Pracy i komisji sejmowych.

Pierwsza kontrola w mikroprzedsiębiorstwach, małych oraz średnich zakładach będzie miała przede wszystkim charakter **instruktażowo-doradczy**. Inspektor wskaże nieprawidłowości w kontrolowanym zakładzie, dokona ich analizy pod kątem

prawnym i technicznym oraz zastosuje odpowiednie środki prawne, tj. decyzje, wystąpienia i polecenia. Pracodawca będzie miał czas na wyeliminowanie uchybień i pewność, że okresowo nie zostaną nałożone sankcje. Wyjątkiem są rażące naruszenia przepisów i zasad bhp, zwłaszcza sytuacje bezpośredniego zagrożenia życia i zdrowia pracowników, kontrole po wypadkach ciężkich, śmiertelnych i zbiorowych, a także przypadki nielegalnego zatrudniania oraz rażące naruszenia przepisów prawnej ochrony pracy. Kontrolowany pracodawca zostanie pouczone o obowiązku zorganizowania pracy zgodnie z wymogami prawa. Pierwsze kontrole będą miały charakter **kompleksowy** i w uzasadnionych przypadkach, wymagających specjalistycznej wiedzy prawniczej lub technicznej, zrealizują je dwuosobowe zespoły inspektorskie. W składzie zespołu powinien znaleźć się inspektor mający stosowne wykształcenie kierunkowe lub specjalizację.

W toku prac nad dokumentem uwzględnione zostały liczne sugestie związków zawodowych, organizacji pracodawców, ministerstw i urzędów centralnych, organów kontroli warunków pracy.

***

Zgodnie z założeniami *Programu* inspektorzy pracy przeprowadzą w 2016 r. **80 tys. kontroli**. Do **110 tys. podmiotów** - pracodawców, przedsiębiorców, pracowników i innych osób świadczących pracę, rolników indywidualnych, dyrektorów szkół, nauczycieli – inspekcja skieruje zaproszenia do udziału w przedsięwzięciach o charakterze **prewencyjno-promocyjnym**.

Kontrole i działania prewencyjno-promocyjne poświęcone będą realizacji:

- I etapu zadań długofalowych (2016-2018), obejmujących problemy ochrony pracy wymagające przyjęcia perspektywy długookresowej;
- zadań bieżących (na rok 2016), ukierunkowanych na kompleksową ocenę wybranych problemów ochrony pracy;
- zadań stałych, powtarzanych rokrocznie, polegających na systematycznym egzekwowaniu prawa w poszczególnych obszarach ochrony pracy i wspieraniu tych kontroli programami prewencyjnymi i informacyjnymi;
- zadań wspólnych (realizowanych przez kilka OIP-ów i koordynowanych przez jeden z nich), służących zdiagnozowaniu wybranych problemów w celu ukierunkowania działań PIP w następnych latach;
- zadań własnych okręgowych inspektoratów pracy, wynikających ze specyfiki lokalnej.

W ramach **długofalowych** zadań kontrolnych kontynuowane będą działania sprawdzające przestrzeganie prawa przy zawieraniu **umów cywilnoprawnych**, które często są stosowane

w warunkach charakterystycznych dla stosunku pracy. Skontrolowane zostaną branże szczególnie zagrożone naruszeniami prawa w tym zakresie: budownictwo (2016 r.), gastronomia i hotelarstwo (2017 r.), agencje ochrony osób i mienia (2018 r.).

Przedmiotem długofalowych kontroli będzie ponadto **outsourcing pracowniczy**, co pozwoli zdiagnozować skalę omijania i naruszania przepisów art. 23¹ Kodeksu pracy.

Wśród zadań długofalowych znalazły się także zagadnienia o szczególnym znaczeniu dla bezpieczeństwa pracy, w tym kontrole – wspierane działaniami doradczymi – w zakresie obniżenia poziomu ryzyka w zakładach objętych **wzmocnionym nadzorem** oraz **zarządzania ryzykiem** w zakładach o największej liczbie wypadków przy pracy, a także **kampania prewencyjno-kontrolna** na rzecz ograniczenia zagrożeń zawodowych w zakładach **produkujących wyroby tartaczne i wyroby z drewna**.

W ramach zadań **bieżących** na rok 2016 przeprowadzone zostaną m.in. kontrole przestrzegania znowelizowanych przepisów dotyczących **umów terminowych**. Zaplanowano także specjalistyczne kontrole (obejmujące zarówno problematykę bhp, jak i wybrane zagadnienia prawnej ochrony pracy, ze szczególnym uwzględnieniem czasu pracy) w **zakładach różnych branż, gdzie praca świadczona jest w warunkach zagrożenia czynnikami szkodliwymi dla zdrowia**. Kompleksowo sprawdzone pod względem przestrzegania prawa pracy, w tym bhp, zostaną **zakłady produkcyjne, które nie były kontrolowane przez PIP w ciągu ostatnich 5 lat**. Kontrole te prowadzone będą w uzasadnionych przypadkach przez dwuosobowe zespoły inspektorskie. Zaplanowano ponadto kontrole przestrzegania przepisów bezpieczeństwa pracy w **zakładach usług leśnych** oraz kontrole spełniania **wymagań zasadniczych** dla maszyn poligraficznych, do przetwórstwa papierniczego oraz dla rękawic ochronnych.

W grupie zadań **stałych** szczególne znaczenie dla bezpieczeństwa pracy ma badanie przyczyn i okoliczności **wypadków przy pracy**, sprawdzanie **przygotowania** pracowników do pracy, a także systematyczne kontrole w **budownictwie** (wspierane programami edukacyjnymi) – zarówno planowe, wszechstronnie oceniające problematykę bhp w tej branży, jak i **tzw. krótkie kontrole** – ukierunkowane na likwidację bezpośrednich zagrożeń życia i zdrowia pracowników budowlanych.

Stałym działaniem kontrolnym służącym **egzekwowaniu należności pieniężnych ze stosunku pracy** towarzyszyć będą **pogłębione kontrole przestrzegania przepisów o czasie pracy** – naruszenia prawa w tym zakresie często skutkują

bowiem nieprawidłowościami w sferze wypłaty wynagrodzeń i innych świadczeń.

Jak już wcześniej zaznaczono, priorytetem wśród zadań stałych jest także problematyka **pracy tymczasowej**. Zawarte w *Programie* zadania w tym zakresie zostaną powiązane z ogólnoeuropejską **kampanią SLIC** poświęconą bezpieczeństwu i zdrowiu tej grupy zatrudnionych.

Kontynuowane będą kontrole dotyczące **agencji zatrudnienia** oraz kontrole sprawdzające legalność zatrudnienia obywateli polskich i cudzoziemców. Kontrole z zakresu **legalności zatrudnienia obywateli polskich** obejmą wytypowane podmioty w branżach, w których – na podstawie wyników kontroli z lat ubiegłych – przewidywana jest największa skala i ryzyko występowania nieprawidłowości (transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i usługi gastronomiczne, budownictwo, rolnictwo). Działania kontrolne ukierunkowane zostaną też na podmioty powierzające pracę w sezonowych placówkach handlowych, punktach gastronomicznych i przedsiębiorstwach świadczących usługi hotelarskie oraz na podmioty zatrudniające małą liczbę pracowników lub np. wyłącznie osoby na podstawie umów cywilnoprawnych. W podmiotach tych najczęściej dochodzi do naruszeń przepisów w zakresie legalności zatrudnienia. Kontrole **legalności zatrudnienia, innej pracy zarobkowej oraz wykonywania pracy przez cudzoziemców** realizowane będą podczas każdej kontroli podmiotu, który powierza wykonywanie pracy cudzoziemcom z państw spoza UE/EOG. W związku z naruszeniami stwierdzonymi w latach ubiegłych będą też ukierunkowane na podmioty, które na podstawie informacji uzyskanych z powiatowych urzędów pracy rejestrują dużą liczbę oświadczeń o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi. Kontrole (planowane) związane z uzyskaną informacją o nielegalnym zatrudnieniu cudzoziemców prowadzone będą, zależnie od okoliczności, wraz z innymi organami, przede wszystkim z funkcjonariuszami Straży Granicznej lub Policji.

Jak co roku, badane będą zgłaszane do PIP skargi i wnioski. Należy podkreślić, że jest to jedno z najbardziej absorbujących i czasochłonnych zadań PIP – **kontrole dotyczące skarg stanowią corocznie ok. 1/3 ogółu przeprowadzonych**.

Nadal prowadzone będą kontrole **zakładów zatrudniających osoby niepełnosprawne** (m.in. zakładów ubiegających się o nadanie statusu zakładu pracy chronionej lub posiadających już taki status), **firm transportowych** (w tym w ramach „Krajowej Strategii Kontroli przepisów w zakresie czasu jazdy i czasu postoju, obowiązkowych przerw i czasu odpoczynku kierowców”), **placówek handlowych**, jak również inne stałe działania kontrolne wymienione w dalszej części *Programu*.

Wśród stałych zadań PIP są także liczne

działania o charakterze prewencyjnym i edukacyjnym, w tym program prewencyjny dla małych przedsiębiorstw (zatrudniających poniżej 50 pracowników): „**Zarządzanie bhp – prewencja wypadkowa**”; program ukierunkowany na zmniejszenie zagrożeń i eliminację nieprawidłowości w mikrozakładach: „**Zdobądź Dyplom PIP**”; program edukacyjny „**Kultura bezpieczeństwa**”; działania prewencyjno-promocyjne **w rolnictwie indywidualnym** oraz **konkursy** popularyzujące problematykę prawa pracy.

Istotną funkcję prewencyjną pełni **poradnictwo** prawne i techniczne, bezpłatnie świadczone wszystkim zainteresowanym pracownikom, pracodawcom i innym podmiotom (specjaliści PIP udzielają rokrocznie ponad 1 mln porad).

Inspekcja realizować będzie również zadania m.in. dotyczące wydawania i cofania **zezwoleń na wykonywanie pracy lub innego zajęcia zarobkowego przez dziecko** do ukończenia 16. roku życia, na rzecz podmiotu prowadzącego działalność kulturalną, artystyczną, sportową lub reklamową, czy **opiniowania wniosków** w sprawie wydania zgody na wyłącznie elektryczne oświetlenie pomieszczeń stałej pracy lub na ich lokalizowanie poniżej poziomu terenu. Okręgowe inspektoraty nadal prowadzić będą **rejestrację układów zbiorowych pracy**, poprzedzoną badaniem ich zgodności z prawem, w celu wyeliminowania układów zawierających postanowienia mniej korzystne od powszechnie obowiązujących. W okręgowych inspektoratach pracy rejestrowane będą także **spory zbiorowe** oraz analizowane ich przyczyny, pod kątem możliwości podjęcia przez PIP ustawowych działań

Opiniowanie projektów aktów prawnych oraz ocena funkcjonowania przepisów z zakresu prawa pracy będą stanowić jak co roku istotną część działań inspekcji.

Kontynuowana będzie działalność kontrolna (na podstawie *ustawy z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych*) w zakresie realizacji obowiązków dotyczących prowadzenia przez pracodawców **ewidencji pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach** lub o szczególnym charakterze. Zgodnie z przepisami ww. ustawy właściwe organy Państwowej Inspekcji Pracy są uprawnione do nakazania pracodawcy, by umieścił pracownika w ewidencji pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, a także wykreślenia go z ewidencji oraz do sporządzenia korekty wpisu dokonanej w tej ewidencji.

W 2016 r. podjęte zostaną **nowe zadania PIP**, które wynikają ze zmian regulacji prawnych (z tytułu obowiązkowej implementacji prawa UE).

Wejście w życie 30 marca 2015 r. *ustawy z dnia*

15 stycznia 2015 r. o zmianie ustawy o organizmach genetycznie zmodyfikowanych oraz niektórych innych ustaw powoduje konieczność:

- przeprowadzenia dodatkowych szkoleń dla inspektorów pracy w zakresie spełniania wymagań bezpieczeństwa i higieny pracy, o których mowa w ww. ustawie oraz określonych w zezwoleniach na prowadzenie zakładów inżynierii genetycznej i w zgodach na zamknięte użycie mikroorganizmów genetycznie zmodyfikowanych (GMM), oraz w zgodach na zamknięte użycie organizmów genetycznie zmodyfikowanych (GMO),
- zwiększenia zakresu i liczby kontroli.

Nowelizacja *ustawy o materiałach wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego* oraz niektórych innych ustaw, implementująca nowe dyrektywy dotyczące materiałów wybuchowych (2014/28/UE) oraz wyrobów pirotechnicznych (2013/29/UE i 2014/58/UE) odpowiednio do: 20 kwietnia 2016 r., 1 lipca 2015 r. oraz 17 października 2016 r. oznacza konieczność:

- przeprowadzenia dodatkowych szkoleń dla inspektorów pracy dot. spełniania wymagań bhp, o których mowa w ww. ustawie,
- zwiększenia liczby inspektorów pracy specjalizujących się w zagadnieniach nadzoru rynku w zakresie ww. materiałów wybuchowych.

W związku z uchwaleniem *ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw* (wchodzącej w życie 22 lutego 2016 r.), która wprowadza istotne zmiany w zakresie zawierania umów o pracę, prowadzone będą kontrole przestrzegania przepisów prawa pracy przy nawiązywaniu i rozwiązywaniu umów, w szczególności na czas określony. Jednocześnie ustawa ta nakłada **nowe obowiązki** na inspekcję pracy związane z wymogiem informowania właściwego okręgowego inspektora pracy o zawarciu umowy o pracę na czas określony bez stosowania ustawowych limitów z obiektywnych przyczyn leżących po stronie pracodawcy oraz uprawnieniem kierowania przez inspektorów pracy do sądów powództw o ustalenie istnienia stosunku pracy o określonej treści, w tym w szczególności rodzaju umowy o pracę łączącej strony stosunku pracy. Ponadto nowa regulacja przewiduje ściganie przez inspektorów pracy wykroczeń polegających na niezawiadomieniu okręgowego inspektora pracy o zawarciu takiej umowy.

Z uwagi na zwiększenie zakresu zadań Państwowej Inspekcji Pracy w wyniku tej regulacji **konieczne będzie zatrudnienie i przeszkolenie dodatkowych pracowników** uprawnionych do przeprowadzania kontroli i wnoszenia do sądów powództw o ustalenie, że w związku z niespełnieniem przesłanek określonych w art. 25¹ § 4 Kodeksu pracy została zawarta umowa o pracę na czas

nieokreślony.

Natomiast wprowadzenie obowiązku zawiadomienia właściwego inspektora pracy, w formie pisemnej lub elektronicznej, o zawarciu umowy o pracę na czas określony, do której nie miałyby zastosowania ograniczenia przewidziane w art. 25¹ § 1 Kodeksu pracy, wiąże się z koniecznością opracowania systemu informatycznego przetwarzającego dane zgłaszane przez pracodawców.

W ramach zadań **wspólnych** okręgowych inspektoratów pracy przewidziano działania ukierunkowane na ograniczenie zagrożeń zawodowych związanych z występowaniem pola elektromagnetycznego, zagrożeń w podmiotach skupu, przechowywania i przetwarzania produktów roślinnych, w zakładach, w których prowadzone są prace przy czyszczeniu powierzchni metodą ścierno-strumieniową, w portach morskich, a także kontrole przestrzegania przepisów prawa pracy, w tym bhp, przy robotach związanych z drążeniem wyrobisk korytarzowych w podziemnych zakładach górniczych oraz przepisów bhp w zakładach produkcji wyrobów ze szkła i/lub porcelany.

Zadania **własne** okręgowych inspektoratów pracy uzupełniają plan zadań koordynowanych centralnie, obejmując najistotniejsze problemy ochrony pracy w poszczególnych województwach czy regionach.

Pod kątem eliminowania zagrożeń zawodowych skontrolowane zostaną m.in. zakłady produkujące wyroby metalowe, prowadzące plastyczną i cieplną obróbkę metali, zakłady kamieniarskie, samochodowe zakłady naprawcze, oczyszczalnie ścieków, zakłady zajmujące się utrzymaniem czystości w miastach, firmy zajmujące się transportem komunalnym, zakładowe bocznice kolejowe, zakłady produkujące prefabrykaty budowlane, hurtownie materiałów budowlanych, firmy prowadzące roboty hydrotechniczne, zakłady rolne, a także stanowiska pracy wyposażone w monitory ekranowe.

Kontrole obejmujące zarówno zagadnienia prawnej ochrony pracy, jak i bhp zaplanowano w podmiotach gospodarczych świadczących usługi dla energetyki zawodowej, zakładach zajmujących się wydobywaniem i przeróbką kopalin pospolitych, zakładach przetwórstwa mlecznego, w tym produkcji regionalnych serów, w placówkach przedszkolnych prowadzonych przez inny organ niż samorząd terytorialny, w podmiotach prowadzących działalność gospodarczą w regionach turystycznych, ze szczególnym uwzględnieniem pasa nadmorskiego.

W zakresie legalności zatrudnienia i bhp sprawdzone zostaną podmioty organizujące wypoczynki dzieci i młodzieży, baseny i parki wodne.

Oceniają również inspektorzy m.in. prawidłowość

udzielania urlopów wypoczynkowych pracownikom w jednostkach samorządu terytorialnego, a także nauczycielom w okresie ferii szkolnych.

Wśród zadań własnych okręgowych inspektoratów są też programy promocyjno-informacyjne i konkursy dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, w tym kształcących się w zawodach budowlanych. Zaplanowano także różnorodne formy popularyzacji przepisów o ochronie pracy i legalności zatrudnienia.

***

Zadania **długofalowe, bieżące i stałe** będą koordynowane centralnie (tj. przez Główny Inspektorat Pracy, ewentualnie we współpracy z wybranym okręgiem) i realizowane według **jednolitej metodyki**, co umożliwi uzyskanie jednolitych i porównywalnych danych objętych analizą i wnioskowaniem.

Program obejmie realizację nowych zasad pierwszej kontroli w mikroprzedsiębiorstwach, małych i średnich zakładach oraz nowych zadań powierzonych PIP, a także prowadzenie kompleksowych kontroli w zakładach różnych branż i zwiększenie zaangażowania inspektorów pracy w działania prewencyjne.

Priorytetem jest **jakość kontroli**, mierzona konkretnymi efektami w kontrolowanych zakładach – poprawą warunków pracy i respektowaniem uprawnień pracowniczych.

Szczególna uwaga zwracana będzie na dobór zakładów do kontroli sprawdzających. Pracodawcy, którzy dopuścili się rażących naruszeń prawa, powinni liczyć się z kolejną wizytą inspektora.

Przy realizacji zadań kontrolnych i prewencyjnych inspekcja będzie tak jak dotychczas **współpracować** z organami administracji publicznej, jednostkami samorządu terytorialnego, organami nadzoru i kontroli warunków pracy, instytucjami działającymi na rzecz ochrony pracy i instytucjami badawczymi.

Współpraca PIP z partnerami społecznymi i instytucjonalnymi będzie ukierunkowana na działania:

- motywujące mikro- i małe przedsiębiorstwa do stosowania skutecznych rozwiązań zapobiegających zagrożeniom zawodowym (w tym w odniesieniu do nowo przyjętych pracowników) oraz przestrzegania uprawnień pracowniczych i legalnego zatrudniania,
- aktywizujące pracowników do uczestnictwa w procesie wdrażania rozwiązań na rzecz bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
- edukacyjno-doradcze w sektorach o najwyższej wypadkowości i w zakładach stosujących nowe, niebezpieczne technologie.

Ważnym aspektem zarządzania w Państwowej Inspekcji Pracy jest kształcenie nowych kadr inspektorskich i podnoszenie poziomu kompetencji pracowników. Działalność **szkoleniowa** w tym zakresie prowadzona będzie głównie w Ośrodku Szkolenia Państwowej Inspekcji Pracy we Wrocławiu i w większości obejmie pracowników wykonujących i nadzorujących czynności kontrolne oraz realizujących zadania prewencyjne.

Planuje się również przeprowadzenie szkoleń m.in. dla osób udzielających porad prawnych, pracowników administracyjnych, pracowników komórek kadrowych, księgowości i informatyków.

Kontynuowane będą prace związane

z **informatyzacją** PIP. Planuje się wdrożenie systemu do elektronicznego obiegu dokumentów, nad którym rozpoczęto prace w 2013 r., a także nowego systemu do ochrony sieci teleinformatycznej przed zagrożeniami zewnętrznymi.

Na forum międzynarodowym aktywność PIP definiowana będzie przede wszystkim poprzez wypełnianie zobowiązań związanych z członkostwem w **Komitecie Wyższych Inspektorów Pracy (SLIC)**, udziałem w pracach **grup roboczych Rady Unii Europejskiej** oraz w **Grupach Współpracy Administracyjnej (ADCO)**, jak również poprzez współpracę z międzynarodowymi organizacjami i stowarzyszeniami, a także zagranicznymi instytucjami partnerskimi.